

ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Яковлева Г.В.

У даний час загальноукраїнський ринок послуг з отримання вищої освіти швидко розвивається і вже достатньо насичений як державними, так і недержавними вузами. Боротьба на ньому фактично йде за ті 15-25% студентів, які в змозі оплатити самостійно або за допомогою спонсорів власне навчання. Адже попит на освіту – це, перш за все, платоспроможна потреба в освітніх послугах.

Частка недержавних вузів не така вже велика (близько 7% студентів від їх загальної кількості), але якщо брати до уваги, що більшість студентів державних вузів навчається за рахунок бюджету, то вийде, що приватні вузи, як правило, переграють державні на маркетинговому полі, оскільки іншого виходу у них просто немає. Крім того, недержавні вузи свідомо позиціонують себе в нішу гуманітарної освіти, де їх частка складає майже 15% від загальної кількості студентів. А по деяких спеціальностях, наприклад "Юриспруденція", навіть досягає 40%.

Необхідно врахувати і те, що недержавна освіта на Україні існує не дуже давно, причому тільки нещодавно вузи стали в масовому порядку видавати дипломи державного зразка. Враховуючи тривалість процесу отримання вищої освіти, не можна погоджуватися з припущеннями, що зростання недержавних вузів стабілізувалося і кількість студентів в них навряд перевищить 10%.

Будуючи нове суспільство, Україна неминуче дійде і тих певних пропорцій в системі вищої освіти, які існують в країнах з ринковою економікою, де частка студентів у недержавних закладах значно більша. Наприклад, у Латинській Америці, яка ближча до нас по рівню життя, вона складає в середньому 38%.

У місті Суми є 5 державних навчальних закладів 3-4 рівня акредитації, які готують фахівців з вищою освітою (Сумський державний університет, Українська академія банківської справи, Національний аграрний університет, Державний педагогічний університет, філія Харківського національного університету внутрішніх справ) і вісім вузів 1-2 рівня акредитації: Машинобудівний коледж СумДУ, Будівельний коледж, Коледж СНАУ, Комерційний

коледж УАБС, Технікум харчової промисловості, Кооперативний коледж, Медичний коледж, Вище училище мистецтв і культури ім.Бортнянського. Недержавним вузом у м.Суми є університет "Україна".

У Сумській області всього вузів 3-4 рівня акредитації – 6 (з вище переліченими вузами міста ще Глухівський державний педагогічний інститут).

Частка ринку освітніх послуг, зайнята вузами м.Суми в залежності від спеціальностей, складає: СумДУ – 37%, СДПУ ім.А.С.Макаренка й СНАУ – по 26%, УАБС – 6%, філія ХНУВС – 5%.

Стан, коли є попит на отримання освітніх послуг, але немає їх пропозиції, в нормальній ринковій економіці не повинен існувати. Інша справа, що навіть в таких розвинених країнах, як США, тривалий час відчувається нестача тих чи інших спеціальностей, наприклад, програмістів (декілька десятків тисяч щорічно). Але це пояснюється швидкими темпами розвитку інформаційних технологій. Нестача фахівців компенсується, з одного боку, "експортом" задач в інші країни, а з іншого - "імпортом" фахівців з цих країн, у тому числі і з України.

Міграція фахівців обумовлена тими ж чинниками, що і некваліфікованої робочої сили. У першу чергу треба відзначити різний рівень економічного і соціального розвитку країн. Учені і фахівці покидають свою країну на користь іншої, якщо знаходять там вищу матеріальну винагороду, необмежені можливості для творчості і саморозвитку, краще лабораторне устаткування, більш комфортні побутові умови, більше цивільних прав і демократичних свобод.

Міграція фахівців має відмінні від міграції некваліфікованих робітників наслідки для країн. Остання достатньо сприятлива для країни-донора, оскільки дозволяє зменшити безробіття і пов'язані з ним соціальні витрати. Емігранти, пересилаючи частину заробітку на Батьківщину, або привозячи його додому, забезпечують тим самим вітчизняну економіку валютними ресурсами.

При еміграції кваліфікованих робітників й інженерно-технічного персоналу, учених і фахівців країна-донор опиняється у великому програші: всі капітальні витрати, вкладені в підготовку цих кадрів, не окуповуються. Вітчизняний ринок втрачає «вершки» робочої сили, інтелектуальну еліту, творчий потенціал якої служив першоосновою розвитку економіки в умовах НТР.